

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งแวดล้อมคือกระบวนการทั้งหมดของชีวิตกับธรรมชาติทุกอย่างรอบตัวมนุษย์เป็นวัฏจักรที่เกี่ยวเนื่องกันมีผลต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งที่เห็นผลได้รวดเร็วและผลที่แสดงให้เห็นในภายหลัง ปัจจุบันนี้พบว่าปัญหาความสูญเสียคุณภาพของสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มว่าสูงขึ้นทุกวัน จึงทำให้ต้องระดมความคิดและการกระทำเพื่อช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีหลายประการคือ มลพิษทางอากาศมาจากก๊าซหลายชนิด เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ คาร์บอนไดออกไซด์ ออกไซด์ของไนโตรเจน สารไฮโดรคาร์บอนต่างๆ รวมทั้งอนุภาคบางชนิดและไอของตะกั่ว โรงงานอุตสาหกรรมและขุดยานพาหนะที่หนาแน่นมากขึ้น ซึ่งยังมีมากขึ้นก็ยิ่งเพิ่มมลพิษในอากาศมากเป็นเงาตามตัว มลพิษทางน้ำ ปัจจุบันในแม่น้ำลำคลองเน่าเสียมากขึ้น เพราะมนุษย์ได้ทิ้งสิ่งปฏิกูลต่างๆ ลงในแม่น้ำลำคลอง ได้แก่ ขยะสารเคมี ปุ๋ย ซากสัตว์ น้ำสกปรกจากโรงงานอุตสาหกรรม ผงซักฟอก เป็นต้น มลพิษทางดิน การที่ดินเกิดภาวะมลพิษนั้นมีสาเหตุหลายประการ ได้แก่ การถ่ายมูลของสัตว์ การใช้ปุ๋ยเกินพอดี ตะกอนของเกลือ สารเคมี โดยเฉพาะขยะมูลฝอย ถ้ากองทิ้งไว้จะเกิดการสลายตัวทำให้เกิดสารอินทรีย์และอนินทรีย์ เมื่อฝนตกน้ำฝนก็จะชะสารเหล่านั้นไหลไปบริเวณข้างเคียง ทำให้บริเวณนั้นได้รับสารพิษไปด้วย นอกจากนี้ ขยะบางอย่างก็ยากต่อการทำลายหรือสามารถทำลายได้เพียงบางส่วน เช่น พลาสติก โลหะ ฝ้าย หนัง เป็นต้น ส่วนที่ไม่สามารถทำลายได้นี้จะคงอยู่ในสภาพเดิม ถ้ามีผู้ทิ้งลงในท่อระบายน้ำก็จะทำให้เกิดการอุดตัน หากทิ้งลงในแม่น้ำลำคลองจะทำให้สิ้นเงินและเป็นอันตรายต่อเรือที่สัญจรไปมา มลพิษทางอุณหภูมิจึงในภาวะปัจจุบันอากาศบนพื้นผิวโลกจะแปรปรวนไปจากเดิม เพราะมนุษย์มีการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นการเสริมสร้างและการทำลายมนุษย์ เช่น ระเบิดไฮโดรเจน ฝนเทียม การถางป่าตัดต้นไม้ การขาดความเย็นหรือการอยู่ในเมืองที่แออัด ไม่มีต้นไม้ ฝนไม่ตก หรือ ความร้อนจากอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆ เช่น ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ เครื่องจักรต่างๆ ตลอดจนความร้อนจากดวงอาทิตย์ เป็นต้น

สังคมในปัจจุบันได้ให้ความสนใจในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ต้องให้การศึกษา เพื่อการปรับเปลี่ยน แนวคิด ค่านิยมของมนุษย์เสียใหม่

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แนวคิด ค่านิยมของมนุษย์ให้ได้ผลต้องเริ่มที่เด็ก ซึ่งเป็นวัยที่จะรับฟัง และปฏิบัติตามในสิ่งที่พวกเขาเห็นและเรียนรู้ ภาระหน้าที่ในการปลูกฝังให้เด็กรู้จักอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นหน้าที่ของโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการให้ความรู้ ปลูกฝังลักษณะนิสัยต่างๆ ให้แก่นักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายหลักของการศึกษา ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 ว่าด้วยความหมายและหลักการ ในมาตรา 7 ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา กฎมณียาท้องถิ่น กฎมณียาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ ประกอบอาชีพ รู้จัก พึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้วางหลัก การของการจัดการศึกษา ในมาตรา 23 วรรค 2 ว่า ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน (คณะกรรมการการประถม ศึกษาแห่งชาติ, 2542: 12 - 13)

แนวคิดของการพัฒนาที่ต่อเนื่องกัน ทำให้กระแสการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม จึงมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนขึ้น โดยมีความเห็นว่าการที่จะร่วมกันอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับไปพร้อมกับการเรียนรู้ตามหลักสูตร เน้นที่การลง มือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การให้การศึกษารื่องสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนหรือเยาวชนของชาติ ในช่วง อายุน้อยลงเท่าใด ก็จะปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้ฝังลึกลงไป ในจิตใจของ เยาวชนไทย และส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนให้ยั่งยืนมากขึ้นเพียงนั้น (คณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544: 1)

การจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนา จิตใต้สำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นแก่เยาวชน ซึ่งการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ด้านสิ่งแวดล้อมจะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ คือ การสร้างความพร้อมให้เกิดตระหนักโดย วิฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เป็นคนในสังคม เป็นสิ่งกระตุ้น จิตอารมณ์เพื่อให้เกิดความกังวลที่ผูกพันกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การป้อนข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งกระตุ้นความคิดเพื่อให้เกิดการซึมซับ และการรวมตัวของความคิดในการแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อม การฝึกการวางแผน นำไปปฏิบัติในแนวริเริ่มแก้ปัญหา และการวางแผนโครงการเป็น

ตัวกระตุ้นเร้า การปฏิบัติและให้เสริมแรงโดยจัดให้มีการประเมินผลด้วยตนเองขณะดำเนินงาน เพื่อเป็นการปรับปรุงและการประเมินงานขั้นสุดท้ายเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งการประเมินผลนี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความคงตัวแห่งการพัฒนาการของจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมอันนำไปสู่การมีพฤติกรรมการพัฒนาและการรักษาสิ่งแวดล้อมที่สม่ำเสมอ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และจรรยา กลางณรงค์, 2534: 21 –22) นอกจากนี้ (เทพพนม เมืองแมน, 2529: 7) ยังได้กล่าวถึง บทบาทของเยาวชนในการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืนของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางสื่อมวลชนโดยการอ่านตำราและสนทนากับผู้รู้ทางด้านนี้ ร่วมกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตรที่โรงเรียน จัดตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียน และมีกิจกรรมการเรียนและเลือกอาชีพด้านอนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่บ้าน การเริ่มต้น และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนต่อไป อย่างไรก็ตามบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียนจะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิดจิตใจ และคุณธรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ โรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น เรียบง่าย สดชื่น สงบ แจ่มใสมีชีวิตชีวา วัสดุ อาคารสถานที่ได้รับการดูแล และพร้อมที่จะให้ครู และนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลาจะทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพลในการทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวย รักงาม รักความสะอาด รักความสงบ เรียบง่าย และรักความร่มรื่นซึ่งถือได้ว่า คุณธรรมต่างๆ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรจะเกิดขึ้นในตัวนักเรียน จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้ดี เพื่อประโยชน์ในการที่นักเรียนจะได้พัฒนาตนเองให้เต็มความรู้ ความสามารถ จึงเห็นได้ว่าการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กับการจัดสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีอยู่ภายในโรงเรียนอย่างแนบแน่น เนื่องจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ดีในโรงเรียนจะส่งผลกระทบต่อออกมาในแนวทางที่ดี ในทางที่กลับกัน หากโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมต่างๆ ไม่ดีสิ่งที่จะไปกระทบและผลของการกระทบก็จะออกมาในแนวทางที่ไม่ดี เช่นกัน ซึ่งอาจจะเป็นการเสียสุขภาพกาย หรือสุขภาพจิตได้ ดังนั้น ผู้บริหารครูอาจารย์ นักเรียน ประชาชนทุกคนทุกสาขาอาชีพจึงควรให้ความสำคัญ และมีส่วนร่วมต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ภายในโรงเรียนความสำคัญและความจำเป็นอีกประการหนึ่งที่ต้องเร่งปลูกฝังความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเร่งด่วนดังกล่าวรัฐจึงได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 69 ตอนหนึ่งว่า บุคคลมีหน้าที่รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามหน้าที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545: 12) ก็ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในหมวด 4 มาตรา 23 ความว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ คุณธรรมกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งในมาตรา 2 ระบุว่าสถานที่ศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมี

ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องเชื่อมโยงไปถึงมาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินภายนอก : ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 18) ที่ได้มีการกำหนดเรื่องการอนุรักษ์ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 3 ความว่า ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยมีตัวบ่งชี้ที่สำคัญ คือ

1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
2. ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม
3. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และคุ้มค่า

ดังนั้นการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จะต้องแก้ไขที่สาเหตุ นั่นคือ แก้ปัญหาที่ตัวมนุษย์ โดยปลูกฝังค่านิยม ความเชื่อที่เหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่ทุกคนในโรงเรียน โดยให้การศึกษาทั้งภายใน และภายนอกระบบโรงเรียนเพื่อให้ทุกคนตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงความสมดุล และเอื้อประโยชน์ต่อสิ่งมีชีวิตตลอดไป การแก้ปัญหาและวิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้ถูกต้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุล และเกิดประโยชน์สูงสุดโดยเฉพาะเด็กในวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่สามารถสร้างเจตคติที่ดีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ชีวิตการเรียนในโรงเรียนอย่างมีความสุขและปลอดภัยถ้าโรงเรียนสามารถจัดสิ่งแวดล้อมได้ดีถูกต้องตามคุณลักษณะ นักเรียนย่อมมีคุณลักษณะที่ดีในการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งจะช่วยให้นักเรียนนำคุณลักษณะที่ดีที่ได้จากโรงเรียน ไปพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่บ้าน และชุมชนต่อไป จากสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เรื่องบทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพอันเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร รายด้าน ได้แก่
  - 1.1 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
  - 1.2 การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรของโรงเรียน
  - 1.3 การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
  - 1.4 การบริหารงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
  - 1.5 การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร ในการจัดการสิ่งแวดล้อมตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารและครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการจัดการบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน แตกต่างกัน
2. ผู้บริหารและครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรของโรงเรียน แตกต่างกัน
3. ผู้บริหารและครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน แตกต่างกัน
4. ผู้บริหารและครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียน แตกต่างกัน
5. ผู้บริหาร และครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ด้านการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน
6. ผู้บริหารและครูอาจารย์มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนความคิดเห็นของการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหาร และครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูอาจารย์ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร เป็นรายด้าน

- 1.1 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
- 1.2 การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรของโรงเรียน
- 1.3 การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
- 1.4 การบริหารงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
- 1.5 การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

2. ขอบเขตพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะ โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร ปีการศึกษา 2548 มีจำนวน 24 โรงเรียน

3. ขอบเขตประชากร ประชากรประกอบด้วย ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการและครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร ปีการศึกษา 2548 มีจำนวน 24 โรงเรียน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 582 คน ประกอบด้วย

- 3.1 ผู้บริหาร จำนวน 48 คน ได้แก่
  - 3.1.1 ผู้อำนวยการ จำนวน 24 คน
  - 3.1.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ จำนวน 24 คน
- 3.2 ครูอาจารย์ จำนวน 534 คน ได้แก่
  - 3.2.1 ข้าราชการครู จำนวน 283 คน
  - 3.2.2 อาจารย์อัตราจ้าง จำนวน 59 คน
  - 3.2.3 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 192 คน

4. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

4.1 ปัจจัยด้านชีวสังคมของผู้บริหารและครูอาจารย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาครจำแนกตาม อายุ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

- 4.1.1 เพศ ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง
- 4.1.2 อายุ ได้แก่ 21 – 30 ปี
31 – 40 ปี

41 – 50 ปี

51 ปีขึ้นไป

4.1.3 วุฒិการศึกษา ได้แก่ ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก และอื่นๆ

4.1.4 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ได้แก่

1. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 1 - 5 ปี
2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 6 - 10 ปี
3. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป

4.1.5 ขนาดโรงเรียน ได้แก่

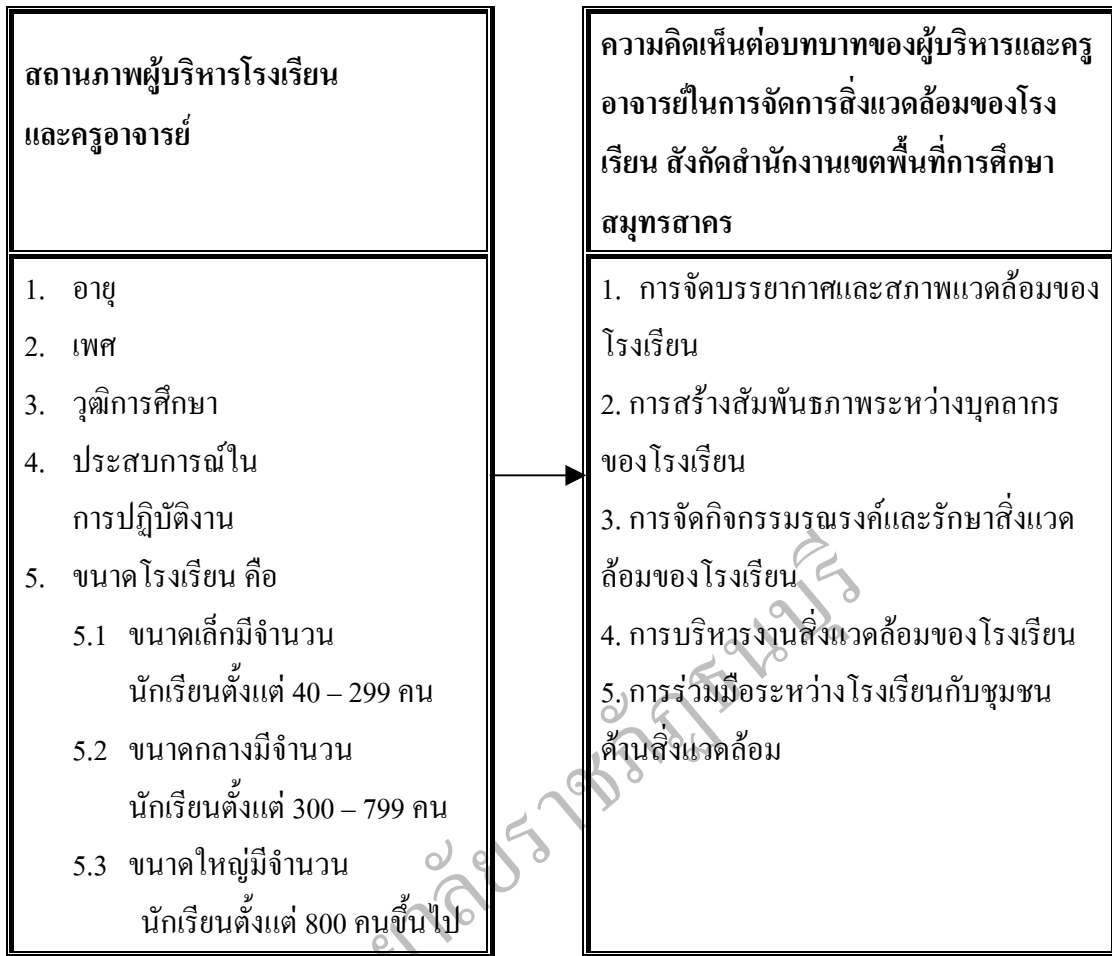
1. ขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 40 – 299 คน
2. ขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 – 799 คน
3. ขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 800 คนขึ้นไป

5. บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศาศคร ด้าน

- 5.1 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน
- 5.2 การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรของโรงเรียน
- 5.3 การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
- 5.4 การบริหารงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
- 5.5 การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุททศาศคร โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการศึกษายุทธศาสตร์ของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม
ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น

ครูอาจารย์ หมายถึง ข้าราชการครู อาจารย์อัตราจ้าง ครูอัตราจ้าง และหัวหน้ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สมุทรสาคร ปีการศึกษา 2548 ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

บทบาท หมายถึง การทำหรือการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ซึ่งกำหนดไว้ในตำแหน่งที่ดำรงอยู่

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง การทำหน้าที่ของผู้บริหารในการควบคุม กำกับ ติดตาม หรือส่งเสริมให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ โดยแสดงบทบาท เป็นผู้อำนวยการความสะอาด และส่งเสริมสนับสนุน เป็นต้น

การจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ของโรงเรียน ทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย

1. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน หมายถึง การจัดสิ่งต่าง ๆ ทาง ภายนอกและชีวภาพในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะและเป็นระเบียบสวยงามเหมาะแก่การใช้สอย เช่น อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องพิเศษ อาคารประกอบ การกำจัดขยะมูลฝอย การบำบัดของเสีย การใช้ พลังงาน เป็นต้น

2. การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรของโรงเรียน หมายถึง ความเข้าใจ อันดี ระหว่างผู้บริหารกับผู้บริหาร ผู้บริหารกับครูอาจารย์และครูอาจารย์กับครูอาจารย์ของโรงเรียนโดย ตระหนักถึงภารกิจต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย

3. การจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการ เพื่อเป็นการกระตุ้นหรือจูงใจให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความร่วมมือและมีจิตสำนึกในการรักษา สภาพแวดล้อมของโรงเรียน

4. การบริหารงานสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน หมายถึง การวางแผน การดำเนินงาน การ ประเมินผลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ให้มีบรรยากาศร่มรื่น เป็นระเบียบสวยงาม น่าอยู่อาศัย มีอากาศบริสุทธิ์ เกิดความปลอดภัยต่อบุคลากรในโรงเรียน

5. การร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่โรงเรียน และ ชุมชนร่วมมือในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาด้านต่างๆ เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนในการ พัฒนาสิ่งแวดล้อมและโรงเรียนเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่โรงเรียนมีความสามารถ เช่น การเชิญบุคลากรในท้องถิ่นเป็นวิทยากร การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ ชุมชน เป็นกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ระดับประถมศึกษาและ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร

ขนาดโรงเรียน หมายถึง จำแนกตามจำนวนของนักเรียน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตาม เกณฑ์ของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ

1. ขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 40 – 299 คน
2. ขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 – 799 คน
3. ขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 800 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และครู อาจารย์ในการปรับปรุงการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
2. เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และพัฒนากระบวนการด้านสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี